

Un iad creat anume pentru studenți (Virgil Ierunca)

Nici Virgil Ierunca n-a fost victima reeducărilor. Nici măcar gustul unei închisori sau lagăr comunist obișnuit nu l-a deprins, precum D. Bacu, deoarece a avut statut de refugiat politic de la începuturile comunismului în țara noastră. Aceasta nu înseamnă că ascultarea relatărilor lui Ovidiu Cotruș - făcute ele însele după memorări ale victimelor autentice, căci nici cel din urmă n-a fost 'reeducat', - nu l-au marcat până la a-l forța să depună mărturia de gradul trei constituită de scrierea "**Fenomenul Pitești**" [București, Editura Humanitas, 1991, ed. a II-a], împotriva ororilor desfășurate între 6 decembrie 1949 și august 1952, în penitenciarul numit și în altele. Deosebirea esențială dintre amintirile directe ale celor implicați de-a dreptul în acea nebunie colectivă, dirijată în toate amănuntele evoluției ei, și privind coborârea pe treptele mutațiilor psihologice de la starea firească omului spre aceea subumană, stă în faptul că obiectele experimentului - deși n-au putut observa decât cele petrecute în camerele unde au fost depuse - totuși au surprins pe viu aceste metamorfoze diabolice ale ființei umane, pe când Virgil Ierunca nu a putut decât intui, cu mare nesiguranță, sau deduce logic (dacă logica s-ar potrivi treburilor sufletești, ceea ce e prea puțin adevărat).

"**Fenomenul Pitești**" mi se pare a conține cea mai clară evaluare psihologică a tentativei de "*imitație a psihicului omenesc*", organizată și desfășurată sub supravegherea inițiatorului ei, Nicolschi. Conlucrarea la elaborarea cărții a două cugete aparținând unor personalități de excepție, a căror vastă cultură universală le-a conferit o familiaritate - cu toate că discutabilă, am văzut - cu ceea ce se petrece în inima și mintea semenilor, a dus la o cunoaștere altfel greu de dobândit în afara contactului de o viață cu literatura. Menționez că această afirmație se cere amendată printr-o stupefiantă remarcă: înșiși Turcanu, șeful Organizației Deținuților cu Convingeri Comuniste, Nicolschi și aceia care se aflau îndărătul lui și au rămas, pentru moment, neidentificați, au dat dovezi sinistre și de neinfirmități că erau așa în recompunerea fantezistă a naturii psihologice umane, atunci când cultura și știința le lipseau cu desăvârșire. Săvârșirea crimei nu necesită o școlire specială, dar Crima la care ne referim rămâne o formidabilă instigare la meditare asupra 'maestrilor' din umbră ce au pregătit-o, care 'maestri' cu siguranță proveneau de pe teritoriul U.R.S.S.-ului, mojarul unei vechi fanatizări (negative, de tip religios), ce a împins la adorarea ideii de "creare a unui om nou", fanatizare care a stat la baza pedagogiei comuniste.

Constatarea cea mai subtilă a lui Virgil Ierunca este că singurătatea urmând anchetei, pentru unii, sau, dimpotrivă, mângâierea adusă altora de prezența celorlalți codeținuți, îl ajută pe cel ieșit dintre fălcile cleștilor opresivi ai anchetatorilor, îl ajută, spuneam, să-și recompună structura lăuntrică a persoanei, să se regăsească, să se reîntărească. În cadrul reeducărilor, cele două situații au fost înlocuite de prezența permanent amenințătoare a călăului, zi și noapte, dând iluzia perfectă că de ea nu se va scăpa absolut niciodată, și aceasta conducând la disoluția grabită a eului (o formă a autoapărării subconștiente, a acțiunii orbe a instinctului de autoconservare). Cu alte cuvinte, Răul s-a impus ca o permanență, ca "stare naturală", definitivă, ireversibilă. Sunt pe deplin convins că autorul (de fapt, cei care i-au istorisit lui Ovidiu Cotruș propria lor decădere) a găsit cheia condițiilor lăuntrice generând acceptarea următoarei trepte a modificărilor urmărite de experiment, aceasta fiind **pierderea în absolut a nădejdi** (ne reamintim că psihologia creștină îi atribuie ei rolul principal în îmbunătățirea omului). A doua mutație a fost scoaterea la lumină a complexului sado-masochist și impunerea lui ca unic mod de existență (automată). (Un tânăr supus în chip îndelungat și repetat la cufundarea până la limita sufocării a capului în tineta cu urină și fecale a continuat să-și aplice singur acest regim timp de vreo două luni.) A treia operație a desființării umanității a fostuciderea morală, stârnirea scârbei de sine și creșterea ei până la a deveni unicul simțământ viabil pe tot parcursul existenței. Ea s-a realizat, pe de o parte, prin obligația de a-și inventa amintiri noi, falsificate, înjositoare, prin autodegradarea în fața tuturor și, pe de altă parte, prin impunerea denunțării unor fapte necomise de către cei denunțați - prim grad al crimei - și participarea la omuciderea (în sens concret) colectivă sau personală: crearea "*complicității crimei*" (p. 18-20). "*La Pitești*, constată Virgil Ierunca fără risc de greșeală, *categoria martorului inocent a fost pur și simplu suprimată*" (p. 10). Ar fi fost de dorit ca aceste etape să le găsim expuse cronologic în cuprinsul lucrării și cu nuanțările de rigoare, ce să le impună limpede ca definitive.

Un alt merit al lui Virgil Ierunca - ce-l scoate dintre rândurile celorlalți autori de cărți privitoare la reeducările ce au avut loc în România - este de a pune în paralel "desființarea personalității umane" practică la noi cu "spălarea creierului" realizată în penitenciarele chinezești, în aceeași perioadă, prin citarea lui Dries Van Coille ("**S inuciderea entuziastă**") și a lui Jean Pasualini ("**Prizonier al lui Mao**") (p. 76-93). Dacă această comparație ar putea fi dusă mai departe, să cuprindă dezvoltări asupra metodelor folosite în toate penitenciarele și lagărele din câte țări comuniste au ființat și mai există, utilizate în scopul perturbării echilibrului psihic al opoziționiștilor (să nu uităm uluitoarele procese politice dintr-acestea, cu prilejul cărora cel din boxă își este principalul acuzator public), s-ar ajunge și la determinarea inițiatorilor acestei crime împotriva umanității, fără precedent fie și în actele nazismului, fratele mai mare al comunismului. Deoarece teoria pedagogică a lui Makarenko stă la baza "creerii omului nou", nu este dificil să înțelegem de unde au plecat indicațiile cu caracter mondial de distrugere a spiței noastre.

Cititorul paginilor lui Virgil Ierunca, intitulate "**Fenomenul Pitești**", are o singură datorie față de martiri, atunci când le parcurge firul tragediei; anume, să se întrebe permanent: 'nu sunt și eu plămădit din același aluat sfânt și mizerabil?' (De ce oare **Geneza** ne spune că omul a fost făcut doar din noroi?)